

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 448/2016-57

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 31. augusta 2017 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, sudcu Milana Ľalíka a sudkyne Marianny Mochnáčovej o sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bauer s. r. o., konajúcou prostredníctvom advokáta JUDr. Richarda Bauera, Dénešova 19, Košice, vo veci namietaného porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základných práv na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v dovolacom konaní a uznesením sp. zn. 2 Tdov 6/2015 z 31. marca 2016, ako aj namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a označených práv postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v odvolacom konaní vedenom pod sp. zn. 6 To 10/2014 a jeho uznesením z 23. októbra 2014, ako aj postupom Špecializovaného trestného súdu, pracoviska Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. BB-4 T/4/2014 a jeho rozsudkom z 15. mája 2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 TdoV 6/2015 a jeho uznesením z 31. marca 2016 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoV 6/2015 z 31. marca 2016 z r u š u j e a v e c v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a úhradu trov právneho zastúpenia v sume 363,79 € (slovom tristošesťdesiattri eur a sedemdesiatdeväť centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet advokáta JUDr. Richarda Bauera, Dénešova 19, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Sťažnosti [REDAKOVANÉ] vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. júna 2016 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou napadol v záhlaví tohto rozhodnutia uvedené postupy a uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) a tiež rozsudok Špecializovaného trestného súdu, pracoviska Banská Bystrica (ďalej len „špecializovaný trestný súd“).

2. Sťažovateľ v sťažnosti v podstatnom namieta porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) tým, že po doručení jeho dovolania nerozhodoval senát najvyššieho súdu, ktorému bola vec po podaní dovolania náhodným výberom pridelená, v pôvodnom zložení, ale už senát v inom zložení, keďže počas konania došlo k účelovej zmene zloženia dovolacieho senátu bez zákonného dôvodu [v dôsledku mimoriadneho zasadnutia Sudcovskej rady najvyššieho súdu (ďalej len „sudcovská rada“)] 18. augusta 2015 a následnej zmeny rozvrhu práce najvyššieho súdu na rok 2015), a to iba pod tlakom vonkajších okolností, po medializovanej kauze vyslovenia neústavnosti a nezákonnosti inšpekcie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, podliehajúcej ministrovi vnútra Slovenskej republiky, jedným zo senátov najvyššieho súdu, kde napadlo aj dovolanie sťažovateľa. V dovolaní sťažovateľ namietal, že trestné stíhanie jeho osoby bolo v celom rozsahu založené na dôkazoch zabezpečených a vykonaných v počiatočnej fáze trestného konania nezákonným a nelegitímnym orgánom verejnej moci závislým od výkonnej moci, teda nebolo vykonané v súlade s požiadavkami nezávislého zákonného vyšetrovania zakotvenými v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a tiež s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Najvyšší súd sa v uznesení o dovolaní účinne a zákonným spôsobom nezaoberal a nevysporiadal s jeho námietkami a dovolacími dôvodmi podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku. Z už uvedených dôvodov považuje sťažovateľ rozsudok špecializovaného trestného súdu, ako aj uznesenia najvyššieho súdu ako odvolacieho a dovolacieho súdu za nespravodlivé, arbitrárne a svojvoľné rozhodnutia.

3. Sťažovateľ v alternatívnom petite sťažnosti navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že jeho práva podľa ústavy, listiny a dohovoru označené v záhlaví tohto rozhodnutia postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 TdoV 6/2015 a jeho uznesením z 31. marca 2016 porušené boli, zrušil predmetné uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, resp. žiadal vysloviť porušenie aj základného práva podľa čl. 17 ods. 2 ústavy a už označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru postupom najvyššieho súdu v odvolacom konaní vedenom pod sp. zn. 6 To 10/2014 a jeho uznesením z 23. októbra 2014, ako aj postupom špecializovaného trestného súdu v konaní vedenom

pod sp. zn. BB-4 T/4/2014 a jeho rozsudkom z 15. mája 2014, uznesenie najvyššieho súdu a rozsudok špecializovaného trestného súdu žiadal zrušiť a vec vrátiť prvostupňovému súdu na ďalšie konanie. Domáha sa aj priznania finančného zadosťučinenia v sume 500 000 € a zaplatacia trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

4. Ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu 7. júla 2016 sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. I. ÚS 448/2016-27 ju prijal na ďalšie konanie.

5. Ústavný súd si vyžiadal relevantné listinné podklady (kópie zápisnice z mimoriadneho zasadnutia sudcovskej rady najvyššieho súdu konaného 18. augusta 2015 sp. zn. SRns 74/2015, rozvrhu práce najvyššieho súdu sp. zn. Spr 1188/2014 z 11. decembra 2014 a opatrenia č. 6, ktorým sa mení a dopĺňa rozvrh práce najvyššieho súdu, ako aj kópie rovnomeného opatrenia č. 7, č. 8, č. 9, č. 10, č. 11, č. 12, č. 13, č. 14, č. 15, čl. 16, č. 17, č. 18 a č. 19), doručil sťažnosť najvyššiemu súdu, ktorého zároveň vyzval, aby sa k sťažnosti vyjadril.

6. Najvyšší súd prostredníctvom svojej predsedníčky k sťažnosti uviedol:

«Podanú sťažnosť považujem za opodstatnenú z hľadiska porušenia práva na zákonného sudcu.

Ku takému porušeniu však nedošlo opatrením číslo 11, ktorým sa zmenil Rozvrh práce Najvyššieho súdu... od 1. septembra 2015, pričom sa zmenilo aj zloženie senátu 2 TdoV (do ktorého bola dotknutá vec pridelená náhodným výberom 9. júna 2015, kedy bolo dovolanie obv. [REDAKOVANÉ] predložené najvyššiemu súdu Špecializovaným trestným súdom).

Podľa prechodného ustanovenia k vyššie označenému opatreniu č. 11 (písm. g) – znenie poznámky č. 8) „Veci, ktoré napadli senátom do 1. septembra 2015, dokončia senáty v pôvodnom zložení; to neplatí, ak“... (výnimky, z ktorých je v tejto veci aktuálne neskoršie úmrtie JUDr. Karabína). „Na zastupovanie predsedov senátov alebo členov senátu a na doplnenie neúplných senátov sa v takom prípade použijú ustanovenia rozvrhu práce v doterajšom znení.“ (čo je aktuálne pre členov senátu 2 TdoV, ktorí vo veci rozhodovali o odvolaní a sú teda z rozhodovania o dovolaní zo zákona vylúčení).

Zmena rozvrhu práce teda vychádza z nezmeneného zloženia senátu pri prerokovaní vecí, ktoré už boli pred dotknutou zmenou senátu pridelené – vychádza teda zo zachovania práva na zákonného sudcu a z nutnosti, aby vec prejednal a rozhodol zákonný sudca (senát).

Ku vyššie uvedeným ustanoveniam je potrebné doplniť znenie poznámky č. 1 v osobitnej časti – trestnoprávne kolégium, ktoré nebolo v priebehu zmien ku rozvrhu práce najvyššieho súdu v roku 2015 dotknuté:

„1. Ak došlo k vylúčeniu predsedu senátu alebo člena senátu TdoV alebo ak je senát TdoV z rôznych dôvodov neúplný, doplnenie senátu vykoná riadiaci predseda senátu výberom spomedzi náhradných členov senátu podľa poradia v akom sú v prehľade o zložení senátu uvedení. Ak nie je možné takto senát doplniť, postupuje sa podľa všeobecnej časti rozvrhu práce.“

Z uvedeného vyplývajú tieto závery:

Ku chybe došlo pri zostavovaní senátu predsedníčkou senátu. Táto mala na zostavenie senátu použiť rozvrh práce, resp. prehľad o zložení senátu 2 TdoV v znení účinnom v čase nápadu (teda pridelenia) veci do senátu 2 TdoV, to znm. v znení účinnom k 9. júnu 2015, a nie v znení účinnom v čase, keď podľa opatrenia o určení termínu neverejného zasadnutia (v pripojenom zbernom spise) tento termín určovala, teda v znení účinnom ku 21. marcu 2016.

Pri zostavovaní senátu mali byť zo senátu 2 TdoV vylúčení jeho členovia, ktorí sú (boli) zároveň členmi trojčlenného senátu 6T a ktorí rozhodovali o odvolaní proti rozsudku Špecializovaného trestného súdu v predmetnej veci pod sp. zn. 6 To 10/2014, a to 23. októbra 2014 (sú z rozhodovania vylúčení podľa § 31 ods. 3 Trestného poriadku). Ide o sudcov JUDr. Petra Hatalu, a JUDr. Daniela Hudáka (tretím členom senátu bol JUDr. Štefan Michálik). Následne došlo aj k úmrtiu JUDr. Milana Karabína (31. augusta 2015).

Senát mal byť pri určovaní termínu neverejného zasadnutia, resp. na účel rozhodovania o dovolaní určený v zložení podľa prehľadu o zložení senátu v znení účinnom ku 9. júnu 2015, upravenom podľa poznámky č. 8 v osobitnej časti rozvrhu práce – trestnoprávne kolégium v znení účinnom od 1. septembra 2015 a poznámky č. 1, ktorá ostala zmenami rozvrhu práce nedotknutá.

Členmi senátu teda mali byť určení podľa poradia stálych členov a náhradníkov, s vynechaním JUDr. Milana Karabína, JUDr. Petra Hatalu a JUDr. Daniela Hudáka, títo sudcovia:

JUDr. Jana Serbová

JUDr. Gabriela Šimonová

JUDr. Štefan Harabin

JUDr. Viliam Dohňanský

JUDr. Pavol Farkaš

V tejto časti je teda ústavná sťažnosť dôvodná (základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), čo v dôsledku právnych účinkov vyvolaných takým porušením znamená, že sa najvyšší súd nebude vyjadrovať ku ďalším námietkam, ktoré sú obsahom podanej sťažnosti, vychádzajúc pritom z princípu sebaobmedzenia a zdržanlivosti, ktorý zdôrazňuje pre svoje vlastné rozhodovanie (a teda pre nami predpokladané rozhodnutie) samotný ústavný súd (m. m. PL. ÚS 3/09, I. ÚS 76/2011, PL. ÚS 95/2011, I. ÚS 302/2015).

Ak by však konajúci senát považoval napriek uvedenému za potrebné alebo vhodné, na základe výzvy sa obratom vyjadríme.

V prílohe zasielame žiadané dokumenty, pričom úplné znenie Rozvrhu práce najvyššieho súdu v znení účinnom ku jednotlivým kritickým dátumom je dostupné na webovej stránke najvyššieho súdu (www.nsud.sk).

Súhlasíme s konaním o veci samej s upustením od verejného ústneho pojednávania.»

7. Sťažovateľ prostredníctvom svojho advokáta zotrval na dôvodoch podanej sťažnosti a v jeho ostatnom podaní z 25. júla 2017 súhlasil s upustením od verejného ústneho pojednávania. Zároveň si uplatnil náhradu trov konania v sume 998,74 €.

II. PLATNÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA

Ústava Slovenskej republiky

„Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“ (čl. 46 ods. 1)

„Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.“ (čl. 48 ods. 1)

„Nikoho nemožno sťahovať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.“ (čl. 17 ods. 2)

Listina základných práv a slobôd

„Každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.“ (čl. 36 ods. 1)

„Nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu aj sudcu ustanoví zákon.“ (čl. 38 ods. 1)

„Nikoho nemožno sťahovať alebo pozbaviť slobody inak než z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len preto, že nie je schopný dodržať zmluvný záväzok.“ (čl. 8 ods. 2)

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku

alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov, alebo v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.“ (čl. 6 ods. 1)

Článkom 6 ods. 1 dohovoru sa zaručuje: 1. právo na súd, t. j. právo obrátiť sa na súd s návrhom (žalobou) na vymoženie svojho subjektívneho práva, resp. v trestných veciach právo, aby o vine a treste rozhodol výlučne súd; 2. právo na určitú kvalitu konania pred súdom, ktorá sa zabezpečuje radom inštitucionálnych a procesných záruk. Práva priznané čl. 6 ods. 1 sa navzájom prelínajú. Všetky dohromady vytvárajú právo na spravodlivý proces, ktoré je vymedzované v desiatkach či skôr v stovkách rozhodnutí ESLP. V okolnostiach prípadu má zásadný význam, že zákonnosť súdu podľa názoru ESLP musí byť založená na jeho zložení (Case of Buscarini and Others v. San Marino [GC], sťažnosť č. 24645/94; Academy Trading Ltd. and Others v. Greece, sťažnosť č. 30342/96; Daktaras v. Lithuania, sťažnosť č. 42095/98, ECHR 2000-X).

„Každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.“ (čl. 13)

Trestný poriadok

§ 371 ods. 1: „Dovolanie možno podať, ak

a) vo veci rozhodol nepríslušný súd

g) rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom,

i) rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutkového stavu alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť,

„Dovolací súd na neverejnom zasadnutí uznesením, bez preskúmania veci, odmietne dovolanie, ak je zrejmé, že nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371.“ [§ 382 písm. c)]

Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

„Zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prerokúvanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte...“ (§ 3 ods. 3)

„Predsedovia súdov zabezpečujú riadenie súdov v oblasti výkonu súdnictva najmä rozvrhom práce.“ [§ 49 písm. a)]

„Na účely tohto zákona sa rozvrhom práce rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok.“ (§ 50 ods. 1)

„Rozvrh práce obsahuje určenie senátov, samosudcov, súdnych úradníkov a notárov poverených vybavovaním agendy jednotlivých druhov vecí, ktoré došli na súd.“ [§ 50 ods. 2 písm. a)].

„Ak tento zákon neustanovuje inak, veci určené podľa predmetu konania sa v súlade s rozvrhom práce pridelujú jednotlivým senátom, samosudcom, súdnym úradníkom a notárom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom, tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.“ (§ 51 ods. 1)

„Náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom sa podľa rozvrhu práce alebo jeho zmeny prerozdeľujú už pridelené veci aj v prípade

a) dlhodobej šesť týždňov presahujúcej neprítomnosti zákonného sudcu, ktorému bola vec pridelená,

b) zmeny v obsadení súdu sudcami,

c) výraznej nerovnomernosti zaťaženia sudcov a

d) ak bol zákonný sudca, ktorému bola vec pridelená, z konania a rozhodovania vo veci vylúčený (§ 51 ods. 4)

8. V konaniach o sťažnostiach, ktorými sťažovateľ namietne viacnásobné porušenie svojho práva alebo ktorými sťažovateľ namietne porušenie svojich viacerých základných

práv a slobôd, ústavný súd spravidla chráni ústavnosť postupom, pri ktorom po prvom zistení namietnutého porušenia základného práva alebo slobody v ďalšom prieskume vznesených námietok nepokračuje a nálezom rozhodne v prospech sťažovateľa. Takto uskutočnenú ochranu ústavnosti vychádza zo zásady samo obmedzovania a zdržanlivosti ústavného súdu a uskutočňuje sa v záujme efektívnosti ochrany ústavnosti v Slovenskej republike. Tento spôsob ochrany ústavnosti je dostatočný v prevažnej väčšine prípadov. Z uvedených dôvodov sa ústavný súd najskôr zaoberal námietkami sťažovateľa o porušení základného práva na zákonného sudcu a po vyhovení sťažnosti v tejto časti (pozri časť III odôvodnenia) sa už ďalšími dôvodmi podanej sťažnosti („že trestné stíhanie jeho osoby bolo v celom rozsahu založené na dôkazoch zabezpečených a vykonaných v počiatočnej fáze trestného konania nezákonným a nelegitímnym orgánom verejnej moci závislým od výkonnej moci, teda nebolo vykonané v súlade s požiadavkami nezávislého zákonného vyšetrovania zakotvenými“, pozri aj bod 2) už nezaoberal, keďže sa nimi bude najvyšší súd opätovne zaoberať v ďalšom konaní (zásada subsidiarity).

III.

NAMIETNUTÉ PORUŠENIE ZÁKLADNÉHO PRÁVA NA ZÁKONNÉHO SUDCU

9. Podľa názoru ústavného súdu k ukráteniu sťažovateľom označeného základného práva na súdnu ochranu nepochybne došlo kvôli odňatiu zákonnému sudcovi. Preto sa ústavný súd neuspokojil iba so zistením porušenia základného práva na súdnu ochranu, ale preskúmal aj sťažovateľovu námietku o porušení jeho základného práva na zákonného sudcu.

10. Podľa vyjadrenia najvyššieho súdu (bod 6) zákonnými sudcami pre rozhodnutie o sťažovateľovom dovolaní bola JUDr. Jana Serbová, JUDr. Gabriela Šimonová, JUDr. Štefan Harabin, JUDr. Viliam Dohňanský a JUDr. Pavol Farkaš. Ústavný súd z kópie uznesenia o odmietnutí dovolania [REDACTED] sp. zn. 2 TdoV 6/2015 z 31. marca 2016 zistil, že namiesto zákonných sudcov označených za zákonných sudcov (aj) predsedníčkou najvyššieho súdu o sťažovateľovom dovolaní rozhodol senát v zložení JUDr. Jana Serbová, JUDr. Juraj Kliment, JUDr. Martin Piovartsy, JUDr. Pavol Farkaš a JUDr. Peter Szabo.

V päťčlennom senáte boli v takom prípade zo zákonných sudcov prítomní iba dvaja sudcovia – JUDr. Jana Serbová a JUDr. Pavol Farkaš. Traja zákonní sudcovia – JUDr. Gabriela Šimonová, JUDr. Štefan Harabin a JUDr. Viliam Dohňanský – boli sťažovateľovi odňatí. Za takého stavu ani senát, ktorý o dovolaní rozhodoval, za nijakých okolností nemožno hodnotiť ako zákonný senát. Ústavný súd poznamenáva, že v konaní o sťažnosti ďalej zistil, že ani títo sudcovia nemali status zákonných sudcov podľa rozvrhu práce najvyššieho súdu v znení účinnom v relevantnom čase. Ústavný súd nemôže prehliadnuť, že rozvrh práce najvyššieho súdu, ktorý je určujúci pre identifikáciu zákonných sudcov na najvyššom súde, je usporiadaný neprehľadne, s poznámkami a výnimkami, ktoré zjavne kladú značné nároky vo fáze jeho aplikácie.

11. Skutkový stav v okolnostiach prípadu zahŕňa zmenu senátu najvyššieho súdu, ktorá sa uskutočnila bez splnenia zákonom ustanovených podmienok opatrením č. 11 predsedníčky najvyššieho súdu, a následne ďalšiu individuálnu zmenu, ktorá spočívala v tom, že o sťažovateľovom dovolaní rozhodoval iný, ad hoc generovaný senát vytvorený v dôsledku subjektívnej chyby. Uvedená subjektívna (náhodná) chyba bola podľa názoru ústavného súdu v okolnostiach prípadu sekundárna a pre porušenie ústavy podružná. V okolnostiach prípadu má väčší význam porušenie základného práva na zákonného sudcu spôsobené opatrením č. 11.

12. „Pojem zákonný sudca kladie určité problémy a boli proti nemu námietky už pri tvorbe Listiny základných práv a slobôd, z ktorej ho prevzala ústava, a to jednak preto, že je pojmovo vylúčené, aby zákon, norma všeobecnej povahy, mohol určiť jednotlivého konkrétneho sudcu, ktorý má konkrétnu vec rozhodnúť, jednak preto, že je to norma samozrejímavá, a preto zbytočná. O ponechaní tohto princípu rozhodli historické zretele. Bol namierený proti tzv. kabinetnej justícii a proti možnosti zmanipulovania justície pridelovaním určitých vecí určitým sudcom. Tvorcovia listiny predpokladali, že rokovací poriadok súdu a predovšetkým rozvrh práce súdu určí na dlhší čas každému sudcovi obsah jeho práce a nebude možné, aby veci prideloval sudcovi predseda súdu podľa hľadísk, ktoré si sám zvolí. Podľa dôvodovej správy k listine teda v konečnom dôsledku nie zákon, ale

rozvrh práce, vnútorná norma súdu určuje, ktorý konkrétny sudca bude vec rozhodovať.“ (Repík, B. Ľudské práva v súdnom konaní. Bratislava : MANZ 1999, s. 99).

13. V nadväznosti na úpravu zavedenú čl. 38 ods. 1 listiny za zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy treba považovať sudcu, ktorý bol určený na prejednanie a rozhodovanie vecí v súlade s rozvrhom práce súdu, a tiež sudcu, ktorému boli veci pridelené z dôvodu vylúčenia iného sudcu pre zaujatosť v zmysle § 14 a nasl. OSP alebo pre ďalšie dôvody uvedené v § 2 ods. 2 a 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské sudy v znení neskorších predpisov (II. ÚS 118/02, II. ÚS 119/02).

«Zákonným sudcom je sudca, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady pre funkciu sudcu... Na určenie totožnosti zákonného sudcu právne významná je podmienka § 11 zákona č. 335/1991 Zb., podľa ktorej za zákonného sudcu treba pokladať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce. Výnimku tvorí len prípad, ktorý je upravený § 2 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské sudy v znení zákona č. 18/1993 Z. z. a č. 163/1995 Z. z. Citované ustanovenie pod nadpisom „rozvrh práce“ uvádza: „Rozdelenie práce na súdoch sa určuje na kalendárny rok rozvrhom práce, v rozvrhu práce sa určí aj zastupovanie sudcov.

V prípade dlhodobej neprítomnosti sudcu alebo výrazných rozdielov v pracovnom vyťažení určí predseda súdu rozvrh presunu agendy do iného oddelenia. Opatrenie podľa § 2 ods. 2 citovanej vyhlášky vykonáva predseda súdu v súlade s určeným zastupovaním v rozvrhu práce, pokiaľ zabezpečenie riadneho chodu súdu nevyžaduje iný prístup. Rovnako sa postupuje aj v prípade vylúčenia sudcu.“ ... Predseda súdu nemôže na základe vlastnej úvahy, vychádzajúc v ústrety niektorému účastníkovi konania, odňať vec zákonnému sudcovi v rozpore so zákonom a prideliť ju inému bez uvedenia presného dôvodu...» (II. ÚS 47/1999).

14. Rozvrh práce podľa právnych názorov ústavného súdu má kľúčový význam pre uplatnenie práva na zákonného sudcu. Zákonným sudcom môže byť ľubovoľný sudca, ktorý sa podľa rozvrhu práce má stať sudcom v danej veci. Podmienkou však musí byť, aby sa vec pridelila v súlade s rozvrhom práce ustanoveným pre kalendárny rok, v ktorom sa vec

má prideliť podľa času doručenia žaloby na súd. Ak sa vec pridelí sudcovi podľa iného rozvrhu práce, taký stav v zásade nemožno kvalifikovať ako splnenie podmienok pre uplatnenie práva na zákonného sudcu. Túto podmienku možno vyvodiť z účelu práva na zákonného sudcu. Účelom tohto základného práva je poskytnúť osobe, ktorá sa pred súdom uchádza o ochranu svojho práva, záruku, že o jej spore o právo rozhodne nestranný sudca. Prípadným manipuláciám pri prideľovaní vecí na zabezpečenie nestrannosti sudcu slúži princíp náhodného výberu sudcu, ktorý bude o veci konať a rozhodovať. Voľbou z rozvrhov prác na niekoľko rokov sa zvyšuje pravdepodobnosť obmedzenia či popretia nestrannosti sudcu ustanoveného za zákonného sudcu. Ak sa napríklad vec doručí súdu v jednom kalendárnom roku a sudcovi sa pridelí v inom kalendárnom roku, pridelením veci podľa rozvrhu práce na iný kalendárny rok sa vytvára možnosť manipulovať s vecou odložením jej pridelenia „vhodnejšiemu sudcovi“, ako je ten, ktorý by mal dostať vec podľa rozvrhu práce vypracovanom pre rok doručenia žaloby. Vytvára sa dokonca aj príležitosť pre zámerné úpravy budúceho rozvrhu práce tak, aby sa konkrétny sudca stal zákonným sudcom pre danú žalobu. Nie je podstatná štatistická pravdepodobnosť, s ktorou sa spája hrozba prípravy zámerné upravených rozvrhov práce pre rok, v ktorom sa pridelí žaloba doručená súdu. Už sama možnosť nastania takého stavu je dostatočná na to, aby sa v záujme zachovania princípu náhodného výberu sudcu uprednostnilo určenie zákonného sudcu podľa rozvrhu práce na kalendárny rok, v ktorom bola vec predložená súdu na rozhodnutie. Ak sudca určený podľa rozvrhu práce na kalendárny rok, v ktorom vec došla súdu, je zákonným sudcom, potom sudca určený podľa iného rozvrhu práce v zásade nie je zákonným sudcom.

15. Veľa sporov nerozhoduje jeden sudca, ale senát zložený zo sudcov. V takom prípade sa pojem „zákonný sudca“ nesmie vysvetľovať doslovne, ale extenzívne. Zákonným sudcom je každý sudca pridelený do daného senátu.

Podľa ústavného súdu: „Za senát zložený zo zákonných sudcov možno považovať len senát zložený zo sudcov príslušného súdu, ktorí tvorili tento senát v čase pridelenia veci. Ústavnej zásade neodňateľnosti zákonného sudcu, ktorá vyplýva zo základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, nezodpovedá prípad, ak zákonní sudcovia senátu, ktorému bola vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie, boli zmenení bez splnenia

zákonnych predpokladov na vykonanie takýchto zmien neskoršie vydaným rozvrhom práce ako riadiacim aktom predsedu súdu (prípadne jeho zmenami a doplneniami). K zmene v zložení senátov vo veciach už pridelených na prerokovanie a rozhodnutie by malo dochádzať v zásade výnimočne.“ (III. ÚS 212/2011).

16. Ústavný súd v súvislosti s uplatnením práva na zákonného sudcu odmietol možnosť, že toto právo zaručuje viac ako iba právo na „zákonny senát“, teda na jedného zo sudcov senátu, ktorému sa vec prideliť.

„Z tvrdení navrhovateľa vyplýva, že obsahom práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy by malo byť aj právo na referujúceho sudcu alebo referujúceho člena senátu...

Hoci možno do určitej miery súhlasiť s názorom navrhovateľa, že referujúci člen senátu má nepopierateľne dôležitý význam pre priebeh konania a rozhodovanie vo veci, jeho tvrdenia o tom, že právne stanovisko referujúceho sudcu tvorí základ pre rozhodovanie, výrazne ovplyvňuje konečné rozhodnutie, pričom ostatní členovia senátu sa na výsledky jeho štúdia spisu vo veľkej miere spoliehajú a vychádzajú z nich (čo všetko má byť argumentom pre záver, že zásada pevného pridelovania súdnej agendy a vylúčenia výberu sudcov ad hoc sa musí týkať aj referujúceho člena senátu), sú však značne diskutabilné, a nie rozhodujúce.

Rozhodujúcimi skutočnosťami sú zásady rovnakého plnenia základných sudcovských povinností všetkých členov senátu v konaní a pri rozhodovaní vecí, rovnosť ich hlasov pri rozhodovaní a potreba väčšiny hlasov na prijatie rozhodnutia. Právne stanovisko referujúceho člena senátu preto nemusí byť nutne základom pre rozhodnutie (môže byť prehlasovaný).

Funkcia referujúceho sudcu priamo súvisí s deľbou a organizáciou práce v senáte, s náležitým výkonom spravodlivosti, a nie s právom na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Člen príslušného senátu je zákonným sudcom účastníka konania bez ohľadu na to, či je zároveň aj sudcom referujúcim... Pridelením veci v senáte na prípravu tomu alebo onému referujúcemu členovi senátu nemôže totiž dôjsť k odňatiu účastníkovi konania jeho zákonného sudcu.“ (III. ÚS 31/2001).

17. Vo vzťahu ku konkrétnej osobe ako „personálnemu substrátu“ práva na zákonného sudcu prichádza do úvahy kritérium času pred pridelením veci a po pridelení veci. Do pridelenia veci ktorákoľvek fyzická osoba, ktorá „splňa zákonom určené predpoklady na výkon funkcie sudcu, bola natrvalo alebo dočasne pridelená na výkon funkcie k určitému súdu, jej funkcia nezanikla a bola určená v súlade s rozvrhom práce súdu“, je zákonným sudcom. Inak povedané, do pridelenia veci sú rovnocennými zákonnými sudcami všetci sudcovia z množiny sudcov na vecne a miestne príslušnom súde. Po pridelení veci sa stav mení. Zákonným sudcom sa stáva individualizovaná konkrétna osoba – sudca, ktorému bola vec pridelená na rozhodnutie. Odňať pridelenú vec jednému sudcovi a dať ju rozhodovať inému sudcovi možno iba zákonom ustanoveným postupom po splnení zákonom určených podmienok pre odňatie veci. Typickým príkladom môže byť vylúčenie sudcu podľa § 49 až § 58 zákona č. 160/2015 Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov. Iná výmena sudcu nepredstavuje zmenu v osobe, ktorá je v súlade so zákonom. Má povahu porušenia základného práva „ne byť odňatý zákonnému sudcovi“.

18. Základné právo na zákonného sudcu sa týka všetkých inštancií všeobecného súdnictva. V prípade najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu je obmedzené zákonom na tie situácie, keď je dovolanie podľa zákona možné. Toto obmedzenie nie je relevantné v okolnostiach prípadu. Trestný poriadok sťažovateľovi priznal právo na dovolanie a sťažovateľ právo na dovolanie uplatnil. Na preskúmanie ním podaného dovolania boli z radov sudcov najvyššieho súdu určení sudcovia v zákonom ustanovenom počtom sudcov. Títo sudcovia sa stali zákonnými sudcami sťažovateľa.

19. Z rozvrhu práce najvyššieho súdu pre rok 2015 (ďalej aj „rozvrh práce“) v znení opatrenia najvyššieho súdu č. 6 z 29. apríla 2015 sp. zn. Spr. 499/2015, ktorým sa mení a dopĺňa rozvrh práce na rok 2015 (ďalej aj „opatrenie č. 6“) platného a účinného ku dňu podania dovolania vyplýva, že sťažovateľovo dovolanie napadlo do päťčlenného dovolacieho senátu trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu 2 TdoV (ďalej aj „senát 2 TdoV“) v zložení senátu:

1. JUDr. Jana Serbová – predsedníčka senátu
2. JUDr. Gabriela Šimonová – stála členka senátu/predsedníčka senátu

3. JUDr. Milan Karabin – stály člen senátu/predseda senátu
4. JUDr. Štefan Harabin – stály člen senátu/predseda senátu
5. JUDr. Peter Hatala – stály člen senátu/predseda senátu.

Opatrením č. 11 sa súčinnosťou od 1. septembra 2015 zmenilo zloženie päťčlenného senátu trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu 2 TdoV, ktorý rozhodoval o dovolaní sťažovateľa, a to v tomto obsadení:

1. JUDr. Milan Karabín – predseda senátu
2. JUDr. Jana Serbová – predsedníčka senátu
3. JUDr. Peter Hatala – stály člen senátu/predseda senátu
4. JUDr. Juraj Kliment – stály člen senátu/predseda senátu
5. JUDr. Martin Piovartsy – stály člen senátu/predseda senátu.

20. Ďalšie zmeny v zložení senátu 2 TdoV najvyššieho súdu do rozhodnutia o dovolaní sťažovateľa 31. marca 2016 nastali pri jeho členoch JUDr. Milan Karabin, ktorý zomrel 31. augusta 2015, a JUDr. Peter Hatala, ktorých nahradili sudcovia trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu JUDr. Pavol Farkaš a JUDr. Peter Szabo, pričom tieto zmeny boli vykonané aj na podklade opatrenia č. 13 z 10. septembra 2015 sp. zn. Spr. 1083/2015, ktorým sa mení a dopĺňa rozvrh práce najvyššieho súdu na rok 2015 súčinnosťou k 11. septembru 2015 (ďalej aj „opatrenie č. 13“).

Dvaja členovia senátu 2 TdoV najvyššieho súdu, ktorý rozhodol uznesením o dovolaní 31. marca 2016, a to JUDr. Juraj Kliment – člen senátu, JUDr. Martin Piovartsy – člen senátu, nielen že neboli v čase nápadu dovolania do senátu 2 TdoV jeho predsedami alebo stálymi členmi, ale neboli dokonca ani jeho náhradníkmi a boli na podklade vtedy platného rozvrhu práce zaradení do úplne iných senátov trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu, a síce aj do senátu 1 TdoV (ďalej aj „senát 1 TdoV“), a to JUDr. Juraj Kliment ako náhradný člen/predseda tohto senátu a JUDr. Martin Piovartsy ako stály člen senátu/predseda tohto senátu.

21. V opatreniach nie sú uvedené príčiny, pre ktoré boli tieto zmeny vykonané. Predsedníčka najvyššieho súdu sa vo svojom vyjadrení pre ústavný súd zmienila o opatrení č. 11, ale nevysvetlila príčinu, ktorá ju viedla k zásahu do zloženia senátov najvyššieho

súdu. Ústavný súd za tohto stavu priznal relevanciu dôvodom, ktoré predsedníčka najvyššieho súdu uviedla členom sudcovskej rady na jej zasadnutí podľa zápisnice z mimoriadneho zasadnutia sudcovskej rady z 18. augusta 2016. V zápisnici sú uvedené tieto vyjadrenia predsedníčky najvyššieho súdu v poradí, v akom ich predniesla:

- „... *predsedníčka súdu uviedla, že popiera akékoľvek politické nadiktovanie zmien rozvrhu práce. Senát IT nie je zrušený, zostáva len neobsadený. Uviedla, že má zámer posilniť trestnoprávne kolégium, najprv vypíše výberové konanie na funkciu predsedu senátu a následne výberové konanie na neobsadené miesta sudcov. Poukázala na to, že terčom výsmechu sú vyjadrenia JUDr. Harabina pre médiá.*“

- „... *predsedníčka súdu NS SR poukázala na to, že rozhodnutia senátu IT vyvolali obavu a kritiku verejnosti. Preto zvolala kolégium na prijatie zjednocujúceho stanoviska. Predseda kolégia kolégium nezvolal, lebo reagoval, že vo veci nie je potrebné zjednocujúce stanovisko z dôvodu, že je vyriešená vec s poukazom na rozhodnutia ESLP.*“

- „... *predsedníčka súdu uviedla, že k tejto zmene pristúpila pre reakcie verejnosti za posledné obdobie, ktoré znižujú dôveru v súdnu moc, ktorá je dôležitá pre riadne fungujúci právny štát, čo bolo signálom, že bolo niečo so senátom IT robiť. Interpretácie JUDr. Harabina v médiách boli nevhodné.*“

22. Ústavný súd tieto dôvody nemôže akceptovať ako dôvody súladné s účelom a obsahom základného práva na zákonného sudcu, ktoré sa v okolnostiach prípadu zaručuje sťažovateľovi podľa ním označených prameňov ústavného práva Slovenskej republiky.

Ochrana základného práva na zákonného sudcu plní účel základného práva, dokiaľ subjektu práva zaručuje, že o jeho spore bude rozhodovať a rozhodne sudca, ktorý spĺňa podmienky pre pridelenie veci na rozhodnutie v právnom postavení sudcu určeného na rozhodnutie danej záležitosti. Obsahom základného práva na zákonného sudcu je aj ochrana pred neústavnými zmenami zákonného sudcu po pridelení veci na rozhodnutie, ktorá zahŕňa celé konanie až do jej skončenia na danom stupni súdnictva. Zmena v osobe zákonného sudcu po pridelení veci nie je vylúčená, no musí sa udiť jedine v súlade so zákonom ustanovenými podmienkami a pri dodržaní zákonom ustanoveného postupu.

23. V okolnostiach prípadu sťažovateľ dostal svojich zákonných sudcov pre rozhodovanie v dovolacom konaní. Po pridelení jeho veci zákonným sudcom najvyšší súd v zastúpení jej predsedníčkou zmenil sudcov ustanovených pre rozhodnutie o sťažovateľovom dovolaní. Až títo sudcovia o sťažovateľovom dovolaní rozhodli. Odňatie veci zákonným sudcom sa neudialo v súlade s podmienkami, ktoré zákon určuje pre zmenu v osobe zákonného sudcu, pričom vec nebola odňatá jednému zo zákonných sudcov zákonného senátu, ale postihla viac zákonných sudcov. Jediný zo zákonných sudcov – JUDr. Milan Karabin – počas dovolacieho konania zomrel, a preto prestal byť zákonným sudcom zo zákonných príčin. Ostatní zákonní sudcovia neprestali byť zákonnými sudcami de iure, stratili status zákonných sudcov de facto v dôsledku so zákonom nezlučiteľného, a preto svojvoľného nahradenia.

24. Najvyšší súd v zastúpení svojou predsedníčkou pristúpil k zmene sudcov konajúcich o sťažovateľovom dovolaní z dôvodu, že „*Interpretácie JUDr. Harabina v médiách boli nevhodné,*“ a „*pre reakcie verejnosti za posledné obdobie, ktoré znižujú dôveru v súdnu moc... čo bolo signálom, že bolo treba niečo so senátom IT robiť*“.

Kritika činnosti súdov pri zachovaní určitých pravidiel, predovšetkým pri zachovaní autority súdnej moci, sa pokladá za súčasť ochrany slobody prejavu podľa čl. 10 dohovoru (The Sunday Times Case, séria A, č. 30; Case of Prager and Oberschlick v. Austria, séria A, č. 313; Case of Feldek v. Slovakia, sťažnosť č. 29032/95, etc.), aj za súčasť slobody prejavu, tak ako ju chráni čl. 26 ústavy (II. ÚS 261/01, II. ÚS 152/2008). Táto okolnosť neznamená právo na bezmedznú a bezdôvodnú kritiku súdov, lebo legitímnosť slobody prejavu predurčuje požiadavka zachovania spravodlivej rovnováhy medzi uplatnením slobody prejavu kritikou súdnej moci a nezávislosťou súdnictva.

25. Kontrola orgánov verejnej moci prostredníctvom verejnej mienky a jej inštitucionálneho zabezpečenia masmédiami je významným prvkom riadneho fungovania demokratickej formy vlády v štáte. Kontrola verejnou mienkou má osobitný význam pre zachovanie riadnej činnosti súdnej moci v materiálnom právnom štáte, lebo iba po prostredníctvom fungujúcej verejnej mienky možno bez narušenia nezávislosti súdov zachovať kontrolu nad činnosťou súdov a ich dodržovaním platného právneho poriadku

(Drgonec, J. Independence Under Control – The Road For the Judiciary of 21st Century. In: Segado, F.F. (ed.): The Spanish Constitution in the European Constitutional Context. Madrid, Dykinson 2003, s. 2097 – 2131).

Nespokojnosť verejnosti s postupom a rozhodnutím súdu v konkrétnej veci môže byť prejavom úplne dôvodného nesúhlasu, no rovnako dobre môže byť aj výsledkom celkom nedôvodného a nesprávneho hodnotenia dôsledne zákonného konania súdu. S verejnou mienkou možno manipulovať. Verejnosť môžu zavádzať štátne orgány podávajúce informácie o svojej činnosti aj masmédiá. Sama nevôľa verejnosti, nedostatok jej priazne a porozumenia pre konkrétne súdne rozhodnutie a či pre konkrétnych sudcov nemôže byť ospravedlnením pre zásahy do súdnej moci či do právneho postavenia sudcov, pre ignoráciu nezávislosti súdnej moci vyvodzovaním zodpovednosti proti sudcom a súdom z dôvodu nespokojnosti verejnosti, ale ani ktoréhokolvek iného orgánu verejnej moci, so súdnym rozhodnutím.

26. Ak sudca porušuje zákon, nerešpektuje práva účastníkov konania a spreneveruje sa úlohe súdnej moci v spoločnosti, môže to byť príčina pre odvolanie sudcu z rozhodovania o konkrétnej veci či dokonca pre skončenie jeho pôsobenia vo funkcii sudcu, no môže sa tak udiť jedine po splnení všetkých podmienok určených zákonom a spôsobom určeným zákonom. Sudca môže byť postihnutý sankciou za nenáležité uplatnenie súdnej moci buď v disciplinárnom konaní, alebo dokonca podľa ustanovení Trestného zákona, predovšetkým za zneužitie zverenej verejnej moci. Ak sa nespĺňajú zákonom určené podmienky pre začatie zákonom ustanoveného postihu sudcu za chyby, ktorých sa dopustil pri výkone funkcie sudcu, sudcu nemožno potrestať. Zhodné platí v prípadoch, keď sa splnia podmienky pre začatie konania o uplatnení sudcovskej zodpovednosti, no konanie sa neskončí právoplatným rozhodnutím o vine sudcu.

V okolnostiach prípadu v rozhodnom čase nedošlo k podaniu návrhu na začatie disciplinárneho konania proti sudcom sťažovateľovho zákonného senátu ani nebol daný orgánom činným v trestnom konaní návrh, aby proti sudcom sťažovateľovho zákonného senátu začali trestné stíhanie. Bez právneho základu došlo k zmene zákonného senátu, ktorý v inej veci o príbuznej záležitosti rozhodol spôsobom, s ktorým nesúhlasili niektorí

sudcovia, ani nevyvolalo porozumenie u niektorých členov vlády Slovenskej republiky, v časti masmédií a časti verejnej mienky.

27. Nedodržanie zákonom ustanovených podmienok výmeny zákonných sudcov v okolnostiach prípadu má za následok, že ochrana, akú sťažovateľovi priznáva čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, bola porušená. V koncepcii čl. 6 dohovoru došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1, lebo súd mal vo svojich radoch sudcov, ktorí neboli zákonnými sudcami podľa vnútroštátneho práva.

ĎALŠIE NÁROKY UPLATNENÉ SŤAŽOVATEĽOM

IV.

Namietnuté porušenie ochrany osobnej slobody podľa čl. 17 ods. 2 ústavy

28. Sťažovateľ namietol porušenie ochrany svojej osobnej slobody podľa čl. 17 ods. 2 ústavy. Ústavný súd poznamenáva, že sťažovateľ namietol porušenie svojich ďalších základných práv (práva na súdnu ochranu aj práva na rozhodnutie svojej veci zákonným sudcom) paralelne podľa dvoch prameňov ústavného práva zaručujúcich v Slovenskej republike označené základné práva, a to podľa ústavy a zároveň aj podľa listiny, ktorá je v Slovenskej republike prameňom ústavného práva podľa čl. 152 ods. 1 ústavy.

Ustanovenie čl. 17 ods. 2 ústavy rovnako má paralelnú normu v ustanovení čl. 8 ods. 1 listiny, no v jej prípade sťažovateľ nevzniesol námietku o porušení čl. 8 ods. 1. Ústavný súd pokladá za významné upozorniť na túto okolnosť, lebo ona indikuje rozdiel v kvalite prípravy ústavnej sťažnosti z hľadiska uplatnených námietok.

29. Porušenie čl. 17 ods. 2 ústavy je namietnuté výrazne menej dôkladne ako porušenie čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny. Sťažovateľ sa zmieňuje o porušení čl. 17 ods. 2 ústavy bez toho, aby odôvodnil, ako a prečo došlo v jeho veci k porušeniu ustanovenia čl. 17 ods. 2 ústavy.

30. Zákonom ustanovenou náležitostíou každého návrh na konanie pred ústavným súdom je okrem iného „odôvodnenie návrhu“ [§ 20 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)]. Z hľadiska zákonom ustanovených náležitostí predložená sťažnosť splnila podmienky dané zákonom v rozsahu námietok o porušení základného práva na súdnu ochranu a základného práva na rozhodovanie o veci zákonným sudcom, no nespĺnila podmienky určené zákonom pre námietku o porušení ochrany osobnej slobody sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto preskúmal sťažnosť v merite veci v rozsahu námietok o porušení ustanovení chrániacich sťažovateľove ústavné práva na súdnu ochranu a na rozhodnutie veci zákonným sudcom a nekonal o námietke porušenia čl. 17 ods. 2 ústavy.

V.

Námietka porušenia čl. 13 dohovoru

31. Sťažovateľ v spojení s čl. 6 ods. 1 dohovoru uplatnil aj právo na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru, avšak neuviedol skutkové okolnosti a právne argumenty v prospech svojej požiadavky na poskytnutie ochrany podľa čl. 13 dohovoru.

Ochrana priznaná čl. 13 dohovoru náleží osobe, ktorá nedosiahla ochranu svojich ľudských práv a slobôd priznaných dohovorom pred vnútroštátnymi orgánmi. To nie je právne postavenie, v ktorom by sa ocitol sťažovateľ, pretože ústavný súd poskytol ochranu sťažovateľovým základným právam a slobodám, aké mu v okolnostiach prípadu zaručuje ústava, ako aj právam a slobodám, ktoré mu v okolnostiach prípadu zaručuje dohovor. Za tohto stavu ústavný súd zastáva názor, že právo na ochranu podľa čl. 13 sťažovateľ uplatnil predčasne, a v čase, keď ju uplatnil, bezdôvodne.

VI.

Primeraná finančná náhrada

32. Sťažovateľ uplatnil právo na finančné zadosťučinenie v sume 500 000 € z dôvodu hrubého nezákonného a protiústavného postupu porušovateľov, ktorí ho svojimi rozhodnutiami zbavili osobnej slobody a vystavili pocitom nespravodlivosti, právnej neistoty, bezmocnosti, bezprávia, keďže nekonali v súlade so záujmami spravodlivosti a v rozpore s ním označenými právami, ktorých porušenie namieta.

33. Sťažovateľovi podľa jeho názoru v priamej súvislosti s odopieraním poskytnutia spravodlivosti vznikla a vzniká sústavne nemajetková ujma spočívajúca najmä v pocitoch totálnej neistoty a bezmocnosti z nezákonného odsúdenia, pričom tento stav mohol napraviť už porušovateľ v 2. rade, a to ihneď po podaní obžaloby. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ ústavný súd žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, a to s cieľom dovŕšenia ochrany označených práv v posudzovanom prípade, pretože je toho názoru, že v namietanom konaní k porušeniu došlo spôsobom, ktorý si vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, ale aj primeranú náhradu.

34. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušila, aj primerané finančné zadosťučinenie, ktoré má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Právo na primerané finančné zadosťučinenie, ktoré ústava priznáva čl. 127 ods. 3, nie je zhodné s odškodnením, s náhradou či už za skutočnú škodu alebo za ušlý zisk. Jazykovým výkladom možno vyvodiť, že „primerané finančné zadosťučinenie“ znamená zadosťučinenie, ktoré sa poskytne v peniazoch a vo výške, ktorá je primeraná. „... z povahy veci finančné zadosťučinenie môže smerovať jednak ku kompenzácii nemajetkovej ujmy, ale aj k (čiastočnej) kompenzácii majetkovej ujmy spôsobenej sťažovateľovi napadnutým rozhodnutím.“ (I. ÚS 397/2014). Primeranosť spočíva v nastolení spravodlivej rovnováhy medzi poškodeným záujmom a protiprávnym správaním. S prihliadnutím na to, že ide o primerané finančné zadosťučinenie, ktorá sa má poskytnúť podľa výslovnej úpravy ústavy, možno vyvodiť, že hodnotou, na ktorej vznikla ujma, má byť základné právo alebo sloboda, a že protiprávne správanie možno stotožniť

so správaním odporujúcim ústave. Vznik právne významného dôvodu na odškodnenie nevyklučuje, že za to isté správanie sa prizná aj primerané finančné zadosťučinenie. Naopak, ak právo na odškodné podľa právnej úpravy nevznikne, nie je tým vylúčená možnosť poskytnutia primeraného finančného zadosťučinenia. Primerané finančné zadosťučinenie je sankciou, ktorú ústavný súd ako orgán ochrany ústavnosti po vlastnej úvahe môže uložiť orgánu verejnej moci, ktorý vo svojej činnosti nedbá o dodržovanie ústavného práva.

35. Právo na poskytnutie primeraného finančného zadosťučinenia nie je absolútne. Osoba, ktorej základné právo alebo sloboda bolo porušené, nemá vždy nárok na kompenzáciu primeraným finančným zadosťučinením. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia či opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (I. ÚS 15/02). Primerané finančné zadosťučinenie má povahu sekundárnej kompenzácie, lebo povahu zadosťučinenia má samo rozhodnutie ústavného súdu o porušení základného práva alebo slobody; kompenzačný charakter má aj príkaz vydaný ústavným súdom podľa druhej vety čl. 127 ods. 2 ústavy (III. ÚS 58/02).

36. Ústavný súd môže účastníkovi konania o sťažnosti priznať primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy, ale nemôže mu priznať odškodné z dôvodu zodpovednosti za porušenie ustanovení súkromnoprávnych predpisov (predovšetkým Občiansky zákonník, Obchodný zákonník) ani za porušenie čl. 46 ods. 3 ústavy alebo zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“).

37. V okolnostiach prípadu sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom dosiahol rozhodnutie, ktorým ústavný súd v jeho veci zjednal nápravu, určil najvyššiemu súdu povinnosť ďalej konať o sťažovateľovej veci, pričom v ďalšom konaní je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu. V dôsledku toho niet dôvodu na priznanie sekundárnej kompenzácie sťažovateľovi.

38. Zároveň nemožno prehliadnúť formálne nedostatky v spôsobe, akým sťažovateľ uplatnil právo na sekundárnu kompenzáciu. Sťažovateľ zdanlivo, verbálne, uplatnil právo na finančné zadosťučinenie, no obsahom jeho požiadavky v skutočnosti je uplatnenie odškodného za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom. Podstatu požiadavky vyjadruje sťažovateľova zmienka o tom, že mu vznikla a vzniká sústavne nemajetková ujma, ako aj požiadavka o náhradu pol milióna eur, ktorá mnohonásobne presahuje peňažné čiastky, aké sa v Slovenskej republike priznávajú za ústavným súdom zistené porušenie základného práva alebo slobody. S prihliadnutím na všetky okolnosti ústavný súd odkazuje sťažovateľa na uplatnenie jeho prípadných práv podľa zákona č. 514/2003 Z. z. pred vecne a miestne príslušným okresným súdom.

VII.

Rozhodnutie o trovách konania

39. Podľa § 36 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania zo svojho (odsek 1). Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy (odsek 2).

40. Sťažovateľ požiadal ústavný súd o priznanie úhrady trov konania z dôvodu svojho právneho zastúpenia advokátom, ktoré je predpísané zákonom. V rámci podanej sťažnosti si sťažovateľ uplatnil náhradu trov v sume 363,79 €, ktorá pozostávala z dvoch úkonov právnej služby (prevzatie a príprava právneho zastúpenia vrátane porady s klientom a vypracovanie a podanie sťažnosti). V ostatnom podaní z 25. júla 2017 si sťažovateľ uplatnil z rovnakého titulu už sumu 1 712,13 €, ktorá nad rámec pôvodných nákladov predstavovala vypracovanie stanoviska z 26. septembra 2016 a 25. júla 2017, ďalšie porady so sťažovateľom, nazretie do spisu, cestovné a stratu času.

41. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v rozsahu ním uplatnenej náhrady v rámci podanej sťažnosti, keďže ostatné sťažovateľom neskôr

uplatnené náklady (pozri bod 40) nepovažoval ústavný súd za účelné a efektívne vo vzťahu k právnej podstate podanej sťažnosti a samotnému meritórnemu rozhodovaniu ústavného súdu. V priznanom rozsahu advokát vykonal dva úkony právnej služby roku 2016. Za jeden úkon vykonaný v roku 2016 prislúcha odmena v sume 143 €, t. j. za dva úkony ide o 286 €. Spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (2 x 8,58 €) + DPH vo výške 20 % tvorí náhrada trov právnej služby advokátom sumu 363,79 € vypočítanú podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov.

VIII.

Alternatívny petit

42. Sťažovateľ v alternatívnej časti navrhovaného petitu rovnako namietal porušenie označených práv postupom a rozhodnutiami najvyššieho súdu ako odvolacieho súdu, resp. špecializovaného súdu. V tejto časti ústavný súd sťažnosti nevyhovel (výrok 4) pre nedostatok svojej právomoci, pretože argumentácia sťažovateľa v tejto časti bude po zrušení rozhodnutia dovolacieho súdu a vrátení veci na ďalšie konanie predmetom dovolacieho konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. augusta 2017